

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2024. № 10.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.10.23>

УДК [378:005.332.2](477)“2022/2024”

*О. С. Гринькевич,
д. е. н, професор, завідувач кафедри статистики,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8646-8119>*

*А. І. Бойко,
здобувач ступеня доктора філософії,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5587-2565>*

*В. М. Гринькевич,
к. т. н., доцент кафедри менеджменту, економіки та туризму,
Львівський інститут ПрАТ «ВНЗ «МАУП»
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6247-2850>*

ГЛОБАЛЬНІ ТРЕНДИ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ПРОЯВУ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

*O. Hrynkevych,
Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Statistics,
Ivan Franko National University of Lviv*

*A. Boiko,
Postgraduate student, Ivan Franko National University of Lviv*

*V. Hrynkevych,
PhD in Technical Sciences, Associate Professor of the Department of
Management, Economics and Tourism, Lviv Institute of the Interregional Academy
of Personnel Management*

GLOBAL TRENDS IN HIGHER EDUCATION DEVELOPMENT AND THEIR MANIFESTATION UNDER THE WAR IN UKRAINE

Метою статті є огляд глобальних тенденцій розвитку вищої освіти та визначення національних особливостей їх прояву в Україні в умовах російської військової агресії. У дослідженні використано методи аналізу, синтезу і порівняння, методи описової статистики в аналізі динаміки обсягів прийому до закладів вищої освіти України та популярності галузей знань у довоєнний час і в умовах війни.

За результатами дослідження виокремлено такі глобальні тренди розвитку вищої освіти: 1) зростання ролі третьої місії університетів («служіння суспільству»); 2) посилення комунікацій із зовнішнім світом як прояв четвертої місії ЗВО; 3) розвиток міжнародного співробітництва, інших форм процесів інтернаціоналізації; 4) інтеграція Цілей сталого розвитку у стратегічні пріоритети діяльності ЗВО; 5) прискорена диверсифікація освітніх продуктів і розвиток гібридних форм навчання; 6) зростання ринку програмних продуктів і технологій штучного інтелекту в освітній діяльності, дослідженнях і менеджменті ЗВО; 7) інноваційна активність у роботі з донорами для розвитку фінансового потенціалу ЗВО. В Україні зазначені глобальні тенденції супроводжуються викликами і загрозами втрат людського та інтелектуального потенціалу ЗВО внаслідок російської військової агресії, незважаючи на те, що дані офіційної статистики не вказують на значне зменшення кількості студентів. Відсутність актуальних даних офіційної статистики про міжнародну освітню мобільність за 2022-23 рр. не дає змогу статистично підтвердити зростання обсягів міграції українських студентів за кордон, але така тенденція в умовах війни об'єктивна та очевидна.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що результати виявлених закономірностей та особливостей розвитку вищої освіти дають змогу оцінити можливості і загрози для учасників глобального ринку освітніх послуг, визначити конкурентний потенціал ЗВО, розробити стратегічні напрями та інструменти його підвищення.

This article aims to review global trends in higher education development and identify the national features of their manifestation in Ukraine under the conditions of Russian military aggression. The study employs analysis, synthesis, comparison, and descriptive statistics methods to analyze the dynamics of admissions to higher education institutions (HEIs) in Ukraine and the popularity of the study fields before and during the war.

The study highlights the following global trends in higher education development: (1) the growing importance of the third mission of universities ("serving society"); (2) the strengthening of communication with the external world as a manifestation of the fourth mission of HEIs; (3) the development of international cooperation and other forms of internationalization processes; (4) the integration of the Sustainable Development Goals into the strategic priorities of HEIs; (5) the accelerated diversification of educational products and the development of hybrid forms of learning; (6) the growth of the market for software products and artificial intelligence technologies in educational activities and HEI management; and (7) innovative activity in working with donors to develop the financial potential of HEIs.

In Ukraine, these global trends are accompanied by challenges and threats of losing human and intellectual potential in HEIs due to Russian military aggression, even though official statistics do not show a significant decrease in the number of applicants and students. The lack of up-to-date official statistics on international educational mobility for 2022-2023 prevents statistical confirmation of the increase in the number of Ukrainian students migrating abroad, although this trend is objective and evident in wartime conditions.

The practical significance of the research lies in the fact that the identified patterns and features of higher education development allow for the assessment of opportunities and threats for participants in the global education services market, the evaluation of HEIs' competitive potential, and the development of strategic directions and tools for its enhancement.

Ключові слова: вища освіта, заклад вищої освіти, глобальні тренди, конкурентоспроможність, управління вищою освітою, комунікації, стейкхолдери, Україна.

Keywords: higher education, higher education institution, global trends, competitiveness, higher education management, communications, stakeholders, Ukraine.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Розвиток складних суспільних систем, до яких належить система вищої освіти, потребує теоретичного осмислення та практичного реагування на зміни, які відбуваються як всередині системи, так і за межами безпосереднього впливу її суб'єктів. Динаміка цих змін у XXI столітті активізувалася внаслідок глобальної пандемії COVID 19, прискореного розвитку цифрових технологій у розробці освітніх продуктів, форматів навчання, використання систем штучного інтелекту. Зазначені та низка інших глобальних ознак розвитку вищої освіти в Україні має головну особливість, яка пов'язана з російською військовою агресією, людськими та інтелектуальними втратами, прискореними темпами міграції студентів, викладачів і дослідників, переміщенням закладів вищої освіти (ЗВО) з тимчасово окупованих регіонів і територій активних бойових дій. Нові виклики для вищої освіти потребують розуміння можливостей і загроз, які з ними пов'язані, швидкого реагування на них не лише в освітніх процесах, але й інших сферах діяльності ЗВО – маркетинговій, фінансовій, кадровій політиці. Це забезпечує проактивний характер розробки і реалізації освітніх політик, кращі можливості для розвитку в умовах посилення глобальної конкуренції за людські та інтелектуальні ресурси.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На актуальності вивчення глобальних тенденцій розвитку вищої освіти, напрямах практичного використання результатів для національних урядів та освітніх провайдерів

зосереджує увагу в [1] О. Піфко, виокремлюючи такі три передумови 1) зростання глобальної конкуренції на ринку праці, необхідність адаптації до технологічних і економічних змін, 2) побудова ефективної національної освітньої політики, 3) глобалізація вищої освіти і потреба врахування розробки політики міжкультурного різноманіття.

Європейська асоціація університетів у 2024 р. опублікувала звіт «Trends 2024 – European higher education institutions in times of transition» [2] з результатами опитування 489 ЗВО у 46 європейських системах вищої освіти. Програма опитування передбачала визначення пріоритетів розвитку ЗВО, змін у студентському контингенті, освітніх пропозицій, розвитку неформальної освіти, процесів інтернаціоналізації. Пріоритетом з найвищою частотою відповідей (83%) європейські ЗВО визначили «третю місію та внесок у суспільство». Такий самий відсоток отримав пріоритет інтернаціоналізації, зокрема міжнародного співробітництва, академічної мобільності. На другому місці за частотою відповідей – співпраця з бізнесом, зокрема промисловими компаніями (76%), на третьому – діяльність з реалізації Цілей сталого розвитку (74%). Забезпечення соціальної інклюзії та рівності є пріоритетом для 73% ЗВО, навчання впродовж життя – для 60% респондентів.

Глобальні тренди у фінансуванні освіти в європейських країнах (Австрія, Данія, Швеція, Фінляндія) досліджує Ed. Adam в [3], формулюючи висновок, що орієнтація фінансування на основі показників результативності, у тому числі передбачених у глобальних рейтингах ЗВО, є слабша, ніж прийнято вважати.

Експерти міжнародної консалтингової компанії Deloitte в [4], аналізуючи тренди розвитку вищої освіти в США, виокремлюють 5 тенденцій і викликів, прояви яких мають глобальний характер: 1) демографічний спад кількості традиційних абітурієнтів ЗВО, який в США очікується всередині цього десятиліття, 2) зменшення суспільної довіри до цінності вищої освіти, незважаючи на вищу оплату праці випускників ЗВО,

3) потреба розробки нової бізнес-моделі вищої освіти з необхідністю визначення витрат і чистого доходу для кожної освітньої програми; 4) зменшення привабливості ЗВО як місця праці, що потребує нових стратегій «управління талантами» (набору, утримання та залучення талановитих співробітників), 5) зростання важливості навичок управління ризиками (глобальна пандемія, стихійні лиха, протестні рухи, спалахи насильства, терористичні акти, кібератаки тощо) не лише для вищого керівництва, але й менеджменту різних структурних підрозділів ЗВО.

Дослідники розвитку вищої освіти у країнах Глобального Півдня (B. Altynbassov, A. Bayanbayeva, M. Tolegen, M. Zhamankarin) в [5] акцентують увагу на роль лідерства як одну з вирішальних у забезпеченні конкурентних позицій сектора вищої освіти. Автори вказують на особливість цього чинника конкурентоспроможності через унікальність поєднання академічних, адміністративних і культурних аспектів, а також важливість врахування соціально-економічного і культурного «ландшафту країн Глобального Півдня», з історією колонізації та постійною боротьбою проти економічного та епістемічного домінування, глобальної нерівності та колоніальних відносин влади.

Розглянуті вище та інші дослідження розвитку вищої освіти здебільшого фокусують увагу на проявах цих процесів в освітній діяльності, економіці та менеджменті освітніх провайдерів окремих груп країн, технологіях надання освітніх послуг. Водночас у розробці сучасних освітніх продуктів, забезпеченні їхньої якості, стратегій розвитку освітніх систем важливе значення має врахування тенденцій у різних сферах розвитку вищої освіти, що дає змогу забезпечити системний підхід в управлінні глобальною конкурентоспроможністю. Це обумовлює актуальність огляду, узагальнення та систематизації тенденцій розвитку вищої освіти, що мають глобальний характер з урахуванням національних особливостей та форм їх прояву.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є огляд глобальних тенденцій розвитку вищої освіти та національних особливостей їх прояву в Україні в умовах російської військової агресії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз сучасних публікацій з питань економіки та управління вищою освітою дає підстави виокремити низку глобальних трендів і, не претендуючи на вичерпну характеристику кожного з них, розподілити їх у такі сім напрямів:

- 1) зростання ролі третьої місії університетів («служіння суспільству»);
- 2) посилення комунікацій із зовнішнім світом яку сьогодні визначають як прояв четвертої місії університетів;
- 3) розвиток міжнародного співробітництва, інших форм процесів інтернаціоналізації;
- 4) інтеграція Цілей сталого розвитку (ЦСР) у стратегічні пріоритети діяльності університетів;
- 5) диверсифікація освітніх продуктів і розвиток гібридних форм навчання;
- 6) цифрова трансформація – швидке зростання ринку програмних продуктів, технологій штучного інтелекту не лише для ефективного навчання і досліджень, але й менеджменту ЗВО;
- 7) інноваційна активність університетів у роботі з донорами для розвитку фінансового потенціалу.

Дослідники Європейської асоціації університетів у Звіті про тренди розвитку ЗВО країн Європи [2] вказують на те, що в європейських, національних та інституційних стратегіях все частіше з'являється стратегічні пріоритети, пов'язані з третьою місією – служінням суспільству. Поняття третьої місії університетів не має чітко окресленого переліку видів діяльності ЗВО, водночас з цією місією пов'язують розвиток навичок, актуальних на ринку праці, для регіонального та місцевого розвитку, екологічної стійкості, активні комунікації з партнерами в соціально-економічному та культурному середовищі.

З реалізацією третьої місії університетів пов'язана необхідність активніших комунікацій університетів з внутрішніми і зовнішніми

стейкхолдерами. У липні 2022 р. експерти Центру досліджень вищої освіти (Center for Studies in Higher Education) Марсело Кнобель і Ліз Рейсберг опублікували результати дослідження [6], де на прикладах ілюструють, наскільки небезпечною в сучасному світі є проблема поширення дезінформації. На думку авторів, університети для власного виживання і виживання демократичних суспільств мають зробити ефективні комунікації з громадянським суспільством, інститутами влади, бізнесом одним із головних пріоритетів своєї діяльності. І це завдання не має обмежуватися лише цілями залучення нових студентів. Розробка стратегічного плану комунікацій з ініціативи керівництва університетів мала б стати одним із важливих засобів вирішення цього завдання.

Інтернаціоналізація продовжує залишатися серед найважливіших тенденцій розвитку вищої освіти у глобальному контексті, на європейському, національному та інституційному рівнях. Водночас мета Європейського Союзу мати кожного п'ятого європейського студента університету, який перебував за кордоном до 2020 року, не досягнута і переглянута до 23%. Поряд з традиційними формами інтернаціоналізації – кредитна мобільність, спільні освітні програми, програми подвійних дипломів, зростають активності з «інтернаціоналізації вдома», попит на короткострокові можливості навчання за кордоном без здобуття освітнього ступеня з отриманням сертифікату після завершення.

Солідарність ЗВО у багатьох країнах світу з Україною у підтримці її боротьби з російською військовою агресією сприяє процесам інтернаціоналізації в українській системі вищої освіти. За результатами опитування 489 європейських ЗВО Європейською асоціацією університетів два з трьох закладів приймають українських студентів, близько половини з них на особливих умовах (знижена плата за навчання, допомога тощо), 41% приймають викладачів з України [2].

На основі системного огляду 45 наукових праць, які присвячені ролі ЗВО як агентів знань у досягненні ЦСР бразильські дослідники у [7], стверджують, що сучасні університети відіграють важливу роль у створенні соціально справедливого, економічно життєздатного та екологічно

захищеного світу. Досліджуючи бар'єри на шляху імплементації ЦСР у стратегічні пріоритети діяльності університетів, автори роблять висновок про важливість узгодження стратегічного планування з усіма ієрархічними рівнями ЗВО, щоб отримати найкращу інформацію для прийняття рішень вищим керівництвом.

В умовах війни в Україні Цілі сталого розвитку, на перший погляд, відійшли на другий план. Але з цього приводу важливо зауважити, що ЦСР були визначені Генеральною Асамблеєю ООН як реакція на глобальні виклики. Для України найбільшим викликом з глобальними наслідками впливу є російська військова агресія. Тому важливим завданням для українських університетів у контексті цього глобального тренду, стає орієнтація наукових досліджень, освітніх програм, інших освітніх продуктів на розробку асиметричних рішень технологічного, інформаційного характеру для протидії ворогу.

Серед найпомітніших глобальних трендів вищої освіти – диверсифікація освітніх продуктів і технологій забезпечення їх гнучкості завдяки гібридним формам навчання та іншим засобам. Зважаючи на те, що на ринку праці основою попиту стають не професії, а навички [8], багато споживачів освітніх послуг вважають, що їх формування не потребує традиційних освітніх продуктів – бакалаврських і магістерських освітніх програм. З цього приводу британський дослідник вищої освіти Т. Маккован в [9] наводить цікаву аналогію з мережею магазинів ІКЕА, де покупець може придбати комплектуючі і самостійно скласти стіл, шафу чи полиці. Щось подібне відбувається на сучасному ринку освітніх послуг, де споживачі замість традиційних освітніх програм можуть вибирати окремі освітні курси. Але питання, якими будуть наслідки такої споживчої поведінки для формування світогляду людини та безпеки суспільства залишається відкритим.

Одним із потужних глобальних трендів розвитку вищої освіти є зростання пропозиції програмних продуктів, систем штучного інтелекту, які можуть використовуватися в університетах для різних цілей (залучення та утримання здобувачів; розробка освітніх продуктів; управління

продуктивністю; управління бюджетом і фінансами; операційний менеджмент, інші напрями). За даними звіту дослідницької та консалтингової компанії Grand View Research розмір глобального ринку аналітики освіти та навчання у 2023 р. оцінювався в 7,09 млрд. дол. США і буде зростати на 23,3% упродовж 2024-2030 рр. [10]. Головними чинниками, які сприяють зростанню цього ринку автори звіту називають збільшення запиту на прийняття рішень на основі даних, зростання обсягів дистанційного навчання в університетах і фірмах, а також орієнтація на персоналізоване навчання. Коментуючи визначений глобальний тренд у контексті пріоритетних завдань для ЗВО, важливо звернути увагу на актуальність розробки та реалізації політики щодо використання систем штучного інтелекту: починаючи від доповнень до положення про академічну доброчесність, до постановки навчальних і дослідницьких завдань в освітніх курсах з урахуванням можливостей і ризиків використання ШІ.

В економіці вищої освіти глобальним трендом є зростання інноваційної активності у роботі з донорами для розвитку фінансового потенціалу університету. Для нарощування фінансового потенціалу ЗВО намагаються шукати нові рішення у відносинах з донорами (випускники, студенти, роботодавці). Прикладом такого рішення є використання CRM-систем, наприклад, у США ЗВО зафіксували зростання пожертв переважно завдяки донатам від випускників після залучення автоматизації через CRM та мобільні додатки [11]. Серед маркетингових новацій для цілей залучення фінансових ресурсів – розміщення на головній сторінці університетів вкладки «Зроби донат сьогодні»

Розглянуті вище глобальні тренди вищої освіти у кожній країні мають особливості та інтенсивність прояву, але для України вони суттєво пов'язані з діяльністю ЗВО в умовах війни внаслідок російської військової агресії. За даними Міністерства освіти і науки України станом на 1 липня 2023 р. повністю зруйновано 10 ЗФПО (закладів фахової передвищої освіти) і 4 ЗВО (у Донецькій області), пошкоджено 125 ЗФПО і 69 ЗВО. Пошкодження зафіксовані у 16 регіонах України, але 71,1 % з них сконцентровано у п'яти областях – Харківській (29 ЗФПО і 23 ЗВО), Донецькій (29 та 9),

Дніпропетровській (14 і 3), Запорізькій (11 та 5) і Миколаївській (10 та 5) областях. З окупованих та прифронтових територій переміщено (починаючи з 2014 р.) до інших регіонів України 29 ЗВО та 64 відокремлених структурних підрозділів ЗВО різних форм власності [12; 13]. Динаміку кількості ЗВО і ЗФПО в Україні за період 2020-2024 рр. наведено на рис. 1.

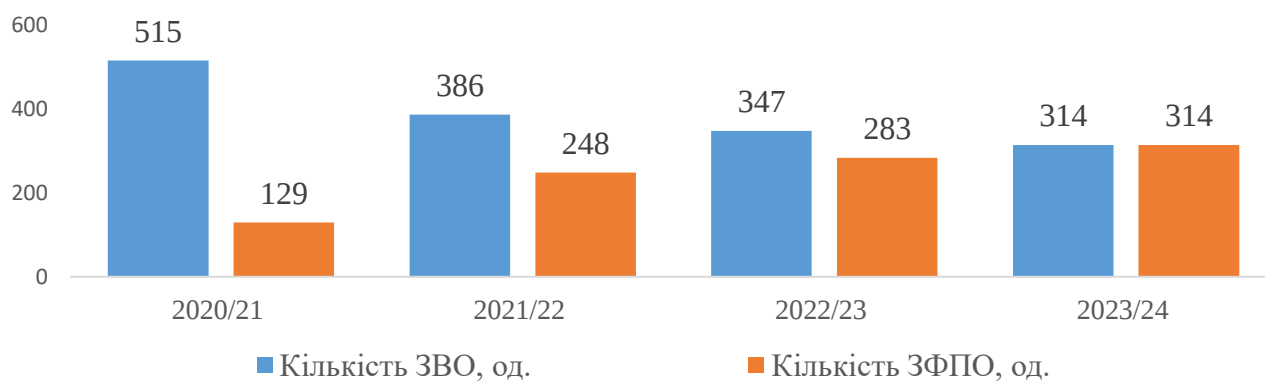


Рис. 1. Кількість ЗВО і ЗФПО в Україні у 2020-2024 рр.

Джерело: побудовано за даними [14].

Прискорена динаміка міжрегіональної та зовнішньої освітньої й наукової міграції внаслідок війни, руйнування та пошкодження інфраструктури університетів стала однією з головних ознак системи вищої освіти в Україні. За даними Головного управління статистики Польщі кількість українських студентів у перший рік війни (2022 р. порівняно з 2021) зросла на 33,4% (з 36011 до 48056 осіб) [15]. Відсутність актуальних даних офіційної статистики про міжнародну освітню мобільність за 2023 рр. у різних країнах світу не дає змогу статистично підтвердити зростання обсягів міграції українських студентів за кордоном, але така тенденція в умовах війни об'єктивна та очевидна.

Незважаючи на зростання обсягів зовнішньої освітньої міграції, дані офіційної статистики України не вказують на суттєве зменшення кількості здобувачів вищої освіти (рис. 2), що значною мірою пов'язано зі швидкою адаптацією діяльності ЗВО в умовах війни, їх релокацією з прифронтових регіонів у безпечніші, використання технологій дистанційного навчання.

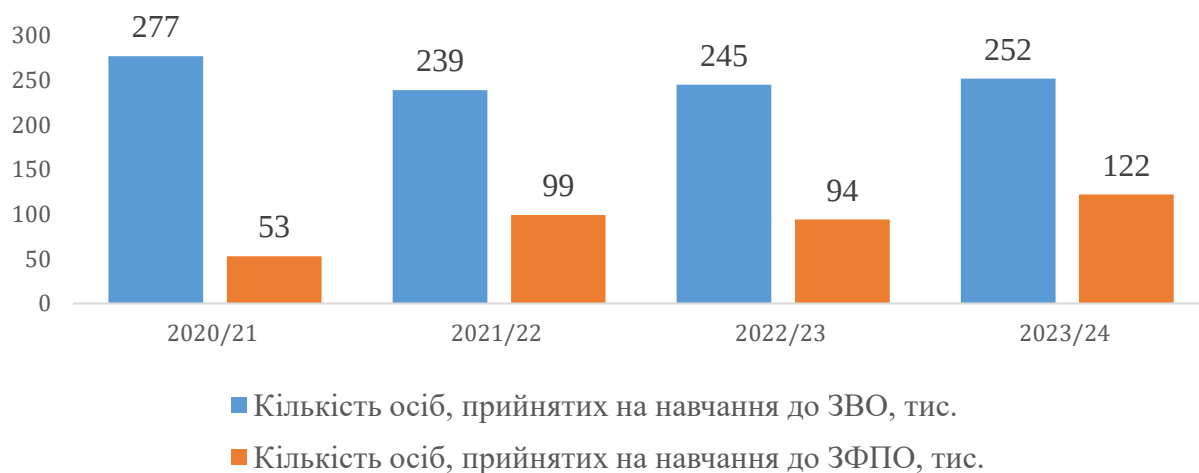


Рис. 2. Кількість осіб, прийнятих на навчання у ЗВО і ЗФПО в Україні у 2020-2024 рр.

Джерело: побудовано за даними [14].

Серед галузей знань, запит на які найбільше зріс серед абітурієнтів в умовах війни – електроніка, інженерія, аграрні науки (див. рис. 3).



Рис. 3. Галузі знань з найбільшим зростанням обсягів прийому до ЗВО України на бакалаврат у 2023 р. порівняно з 2020 р. (коефіцієнт зміни)

Джерело: побудовано за даними [14].

Помітне зменшення обсягів прийому студентів на бакалаврські програми упродовж 2020-2023 рр. зафіксовано за такими галузями знань як біологія, сфера обслуговування, журналістика (див. рис. 4).

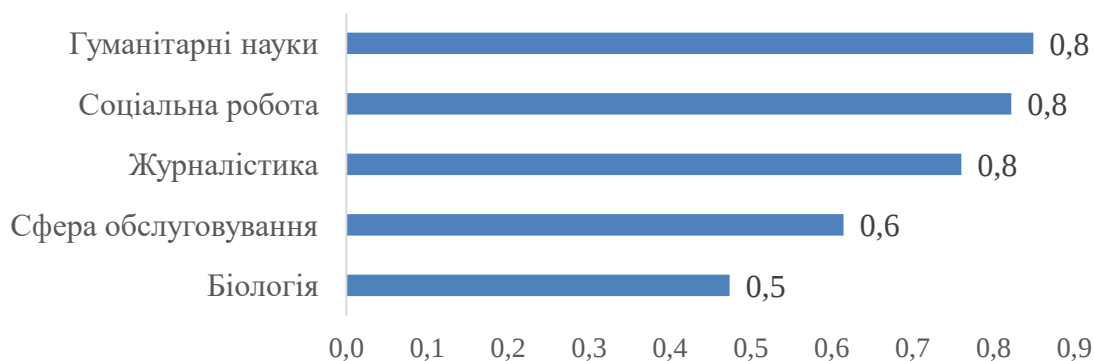


Рис. 4. Галузі знань зі зменшенням обсягів приходу до ЗВО України на бакалаврат у 2023 р. порівняно з 2020 р. (коефіцієнт зміни)

Джерело: побудовано за даними [14].

Російська військова агресія змінила пріоритетність завдань, визначених у Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки», а також фінансові можливості їх реалізації [16]. Важливо зауважити, що пріоритетні завдання, визначені у зазначеному документі, враховують глобальні тренди розвитку вищої освіти та національні особливості цього сектору у довоєнний період. Умови воєнного стану, наслідки та нові загрози втрат людських ресурсів, інтелектуального потенціалу, руйнувань інфраструктури, плани повоєнного відновлення потребують переосмислення стратегічних пріоритетів з точки зору нової реальності, ресурсів їх забезпечення. Актуальними завданнями розвитку системи вищої освіти за таких умов стає формування нової системи бюджетного фінансування здобуття вищої освіти, з урахуванням довоєнного досвіду формульного розподілу фінансових ресурсів для вітчизняних ЗВО, модернізація їх мережі, підвищення якості університетського менеджменту. Ці та низка інших завдань передбачені у Стратегічному плані діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 «Стратегія переможців» [17]. У частині Розділу «Якісна вища освіта» документ містить комплексне бачення майбутнього вищої освіти, яка має забезпечити розвиток людського капіталу для перемоги, відновлення і реалізації Цілей сталого розвитку українського суспільства, інтегрованого у європейський освітній та науковий простір.

Висновки і перспективи подальших досліджень. За результатами дослідження виокремлено такі глобальні тренди вищої освіти: 1) зростання ролі третьої місії університетів («служіння суспільству»); 2) посилення комунікацій із зовнішнім світом як прояв четвертої місії ЗВО; 3) розвиток міжнародного співробітництва, інших форм процесів інтернаціоналізації; 4) інтеграція Цілей сталого розвитку у стратегічні пріоритети діяльності ЗВО; 5) прискорена диверсифікація освітніх продуктів і розвиток гібридних форм навчання; 6) зростання ринку програмних продуктів і технологій штучного інтелекту в освітній діяльності і менеджменті ЗВО; 7) інноваційна активність у роботі з донорами для розвитку фінансового потенціалу ЗВО. В Україні зазначені глобальні тенденції супроводжуються викликами і загрозами втрат людського та інтелектуального потенціалу ЗВО, руйнуванням інфраструктури, релокацією частини ЗВО внаслідок російської військової агресії. Незважаючи на умови війни, дані офіційної статистики не вказують на значне зменшення кількості студентів у ЗВО України. Відсутність актуальних даних офіційної статистики про міжнародну освітню мобільність за 2022-23 рр. не дає змогу статистично підтвердити зростання обсягів міграції українських студентів за кордон, але така тенденція в умовах війни об'єктивна та очевидна.

Врахування глобальних трендів розвитку вищої освіти та національних особливостей їх прояву в умовах війни є важливим для розробки сучасних освітніх продуктів в умовах глобальної конкуренції за людський капітал, нових можливостей їх впровадження в умовах цифрової трансформації.

Література

1. Піфко О.О. Глобальні тренди у вищій освіті: перспективи розвитку та модернізації вітчизняної політики. *Правова держава*. 2023. № 52. С. 52-57. DOI: 10.18524/2411-2054.2023.52.291721.

2. Trends 2024 – European higher education institutions in times of transition. Repor: tEuropean University Association. 2024. URL:

<https://www.eua.eu/publications/reports/trends-2024.html> (дата звернення: 10.10.2024).

3. Adam E. Governments base performance-based funding on global rankings indicators: A global trend in higher education finance or a global rankings literature fiction? A comparative analysis of four performance-based funding programs. *International Journal of Educational Development*. 2020. Vol. 76. <https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2020.102197>.

4. Higher Education Trends. A look at the trends, challenges, and opportunities shaping America's higher education sector. Report: Deloitte. 2023. URL: <http://surl.li/qxohaе> (дата звернення: 10.10.2024).

5. Altynbassov B., Bayanbayeva A., Tolegen M., Zhamankarin, M. A comprehensive bibliometric analysis of trends in higher education leadership in the Global South, 2013-2023: Contemporary perspectives and developments”. *International Journal of Educational Research*. 2024. Vol. 127. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2024.102421>.

6. Knobel M., Reisberg L. Effective Communication: The 4th Mission of Universities - a 21st Century Challenge, UC Berkeley: Center for Studies in Higher Education. 2022. URL: <https://escholarship.org/uc/item/0h26647z> (дата звернення: 09.10.2024).

7. Serafini P. de Moura, J. de Almeida. M., de Rezende. J. Sustainable Development Goals in Higher Education Institutions: A systematic literature review. *Journal of Cleaner Production*. 2022. Vol. 370. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2022.133473>.

8. Global Human Capital Trends. Report: Deloitte. 2023. URL: <http://surl.li/rymapz>. (дата звернення: 09.10.2024).

9. McCowan T. Higher education, unbundling, and the end of the university as we know it. *Oxford Review of Education*. 2017. Vol. 43(6). 733–748. <https://doi.org/10.1080/0.3054985.2017.1343712>

10. Education and Learning Analytics Software and Services Market Size, Shaping the Future with Forecasted Growth and Trends for 2023-2030.

Report: Grand View Research. 2024. URL: <http://surl.li/jbivtd>. (дата звернення: 03.10.2024).

11. Five Essential Strategies for Higher Ed Fundraising: Case Study. Salesforce.org. 2022. URL: <https://www.salesforce.org/wp-content/uploads/2022/11/case-study-hed-fundraising-v3.pdf>. (дата звернення: 04.10.2024).

12. Основні статистичні дані станом на 01.01.2023 р. Інститут освітньої аналітики. URL: <https://iea.gov.ua/diyalnist/naukovo-analitichna-diyalnist/osnovni-czyfry-osvity> (дата звернення: 03.10.24).

13. Освіта і наука України в умовах воєнного стану інформаційно-аналітичний збірник. Інститут освітньої аналітики. 2023. URL: <http://surl.li/kvrjpd> (дата звернення: 03.10.24).

14. Державна служба статистики України. Статистична інформація. Вища і фахова передвища освіта. 2024. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 09.10.24).

15. Higher education and its finances in 2022. Statistical Information. Statistics Poland: Statistical Office in Gdańsk. 2023. URL: <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja> (дата звернення: 09.10.24).

16. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки. Схвалено Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 р. № 286-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 04.10.24).

17. Стратегічний план діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 «Стратегія переможців». Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/strategichniy-plan-diyalnosti-mon-do-2027-roku>. (дата звернення: 04.10.24).

References

1. Pifko, O. (2023), “Global trends in higher education: prospects for developing and modernizing domestic policy”, *Pravova derzhava*, vol. 52, pp. 52-57. doi: 10.18524/2411-2054.2023.52.291721.
2. European University Association (2024), Report, “Trends 2024 – European higher education institutions in times of transition”, available at: <https://www.eua.eu/publications/reports/trends-2024.html> (Accessed 10 Oct 2024).
3. Adam, E. (2020), “Governments base performance-based funding on global rankings indicators: A global trend in higher education finance or a global rankings literature fiction? A comparative analysis of four performance-based funding programs”, *International Journal of Educational Development*, Vol. 76. <https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2020.102197>.
4. Deloitte (2023), “Higher Education Trends. A look at the trends, challenges, and opportunities shaping America's higher education sector”, available at: <http://surl.li/qxohae> (Accessed 5 Oct 2024).
5. Altynbassov, B., Bayanbayeva, A., Tolegen, M. and Zhamankarin, M. (2024), “A comprehensive bibliometric analysis of trends in higher education leadership in the Global South, 2013-2023: Contemporary perspectives and developments”, *International Journal of Educational Research*, Vol. 127. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2024.102421>.
6. Knobel, M. and Reisberg, L. (2022), “Effective Communication: The 4th Mission of Universities – a 21st Century Challenge”, *UC Berkeley: Center for Studies in Higher Education*, available at: <https://escholarship.org/uc/item/0h26647z> (Accessed 9 Oct 2024).
7. Serafini, P. de Moura, J. de Almeida, M. and de Rezende, J. (2022), “Sustainable Development Goals in Higher Education Institutions: A systematic literature review”, *Journal of Cleaner Production*, Vol. 370. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2022.133473>
8. Deloitte (2023), “Global Human Capital Trends”, available at: <http://surl.li/rymapz> (Accessed 4 Oct 2024).

9. McCowan, T. (2017), "Higher education, unbundling, and the end of the university as we know it", *Oxford Review of Education*, vol. 43(6), pp. 733–748. <https://doi.org/10.1080/0.3054985.2017.1343712>
10. Grand View Research (2024), "Education and Learning Analytics Software and Services Market Size, Shaping the Future with Forecasted Growth and Trends for 2023-2030", available at: <http://surl.li/jbivtd>. (Accessed 3 Oct 2024).
11. Salesforce.org (2022), "Five Essential Strategies for Higher Ed Fundraising", Case Study, available at: <https://www.salesforce.org/wp-content/uploads/2022/11/case-study-hed-fundraising-v3.pdf>. (Accessed 4 Oct 2024).
12. Institute of Educational Analytics (2023), "Basic statistical data as of 01.01.2023", available at: <https://iea.gov.ua/diyalnist/naukovo-analitichna-diyalnist/osnovni-chyfy-osvity> (Accessed 3 Oct 2024).
13. Institute of Educational Analytics (2023), "Education and science of Ukraine in the conditions of martial law, an informational and analytical collection", available at: <http://surl.li/kvpjpd> (Accessed 3 Oct 2024).
14. State Statistics Service of Ukraine (2024), Statistical Information "Higher and Professional Pre-Higher Education", available at: <https://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 3 Oct 2024).
15. Statistics Poland, Statistical Office in Gdańsk (2023), Statistical Information, "Higher education and its finances in 2022", available at: <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja> (Accessed 9 Oct 2024).
16. Cabinet of Ministers of Ukraine (2022), Order "Strategy for the Development of Higher Education in Ukraine for 2022-2032", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text> (Accessed 4 Oct 24).
17. Ministry of Education and Science of Ukraine (2023), "Strategic Activity Plan of Ministry of Education and Science of Ukraine until 2027, "Winners' education", available at: <https://mon.gov.ua/strategichniy-plan-diyalnosti-mon-do-2027-roku> (Accessed 4 Oct 24).

Стаття надійшла до редакції 11.10.2024 р.